

LÄÄKEHOITOSUUNNITELMA

Sivistys- ja kulttuuripalvelut

2023

Sisällysluettelo

JOHDANTO	4
1. LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMINEN SIVISTYS- JA KULTTUURIPALVELUISSA	5
2. LÄÄKEHOIDON VASTUUT, VELVOLLISUUDET JA TYÖNJAKO	5
3. LÄÄKEHOIDON OSAAMINEN JA OSAAMISEN VARMISTAMINEN	9
3.1. Lääkehoidon perehdytys.....	9
3.2. Lääkehoidon osaamisen varmistaminen.....	9
3.3. Lääkehoitoa toteuttavien ammattihenkilöiden osaamisen varmistamisen prosessi	10
4. LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMINEN.....	11
4.1. Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma.....	12
4.2. Lääkehoidon käytännön toteutus	13
4.3 Lääkkeen antaminen.....	13
5. LÄÄKKEIDEN SÄILYTYS.....	13
6. LÄÄKEHOIDON VIRHETILANTEIDEN KIRJAAMINEN JA ARVIOINTI.....	14
7. MUITA OHJEITA JA SUOSITUKSIA.....	14
LIITTEET	16
LÄHTEET.....	16

Lääkehoitosuunnitelman laadinta ja hyväksyminen

Lääkehoitosuunnitelman laatijat
Sivistys- ja kulttuuripalvelut

Tuula Takalo, hyvinvointipäällikkö
Susanna Hellsten, hyvinvointisuunnittelija
Eija Honkanen, suunnittelija

lääkehoitosuunnitelman laatijat
Hyvinvointipalvelut

Hilkka Turtinen, työsuojelupäällikkö
Minna Kuisma, asiantuntija

Lääkehoitosuunnitelman hyväksyjä

Jussi Piuva, ylilääkäri

Hyväksymispäivämäärä

30.11.2022

Päivittä missäpäivämäärä

17.11.2022

JOHDANTO

Sivistys- ja kulttuuripalveluiden lääkehoitosuunnitelma koskee varhaiskasvatusta, perus- ja lukio-opetusta sekä nuorisopalveluita. Tässä lääkehoitosuunnitelmassa ”lapsi”-sanalla tarkoitetaan kaikkia niitä alaikäisiä lapsia, jotka osallistuvat varhaiskasvatukseen, perus- ja lukio-opetukseen ja nuorisopalveluiden toimintaan.

Lääkehoitosuunnitelma perustuu sosiaali- ja terveysministeriön jo vuodesta 2006 julkaisemaan Turvallinen lääkehoito – oppaaseen lääkehoitosuunnitelman laatimiseksi. Opas on päivitetty Sosiaali- ja terveysministeriön toimesta, mihin liittyen uusi opas on julkaistu 12.2.2021 (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162847>). Lisäksi suunnitelmaa laadittaessa on hyödynnetty Oulun kaupungin hyvinvointipalveluiden (nyk. Pohde) ohjeita työyksikköjen lääkehoitosuunnitelmaa varten.

Työnantaja vastaa siitä, että lääkehoitoa toteutetaan turvallisesti siten, että lääkehoitoa toteuttavilla työntekijöillä on siihen riittävä koulutus ja osaaminen. Lääkehoito perustuu riittävän yksityiskohtaisesti laadittuun toiminta- tai työyksikkökohtaiseen lääkehoitosuunnitelmaan myös sosiaali- ja terveydenhuollon ulkopuolisissa yksiköissä. Tämä lääkehoitosuunnitelma sisältää lääkehoitoon sisältyvät ohjeistukset, joita sovelletaan varhaiskasvatuksessa, perusopetuksen kouluissa, lukioissa ja nuorisopalveluissa. Varhaiskasvatus tarjoaa lapsen ja perheen tarvitsemat varhaiskasvatuspalvelut perheen tilanteen ja tarpeen mukaisesti: kokopäivä-, osapäivä-, perhepäivä- ja vuorohoitoa sekä avointa varhaiskasvatusta ja esiopetusta. Nuorisopalvelut tarjoavat lapsille ja nuorille erilaisia palveluita, joita nämä ohjeistukset koskevat perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä leiri-, kurssi- ja retkitoimintaa. Ohjeistukset koskevat ja sitovat toimijoita, jotka ovat tehneet Oulun kaupungin kanssa yhteistyösopimuksen perusopetuslain mukaisen iltapäivätoiminnan järjestämisestä.

Lääkehoitosuunnitelman tavoitteena on yhtenäistää ja linjata lääkehoidon toteuttamisen periaatteet, selkiyttää vastuunjako ja määrittää vähimmäisvaatimukset turvallisen lääkehoidon toteuttamiselle. Tämä tarkoittaa konkreettisesti sitä, että kaikkien sivistys- ja kulttuuripalveluiden lääkehoitoa toteuttavien työntekijöiden lääkehoidon osaaminen tulee varmistaa. Esihenkilöiden tulee huolehtia, että lääkehoitoa toteuttavalla henkilöstöllä on tarvittavat luvat lääkehoidon toteuttamiselle. Tässä lääkehoitosuunnitelmassa linjataan toimintakäytännöt koko sivistys- ja kulttuuripalveluiden tasolla. Yksikkökohtaisissa lääkehoitosuunnitelmissa toimintakäytännöt tarkentuvat vastaamaan toimintayksikön konkreettista lääkehoitoa.

Lääkehoitosuunnitelma on laadittu yhteistyössä terveydenhuollon viranomaisten kanssa. Sivistys- ja kulttuuripalveluiden kehittämispalveluissa vastataan lääkehoitosuunnitelman laadinnasta ja tarpeenmukaisesta päivittämisestä. Avoterveydenhuollon ylilääkäri hyväksyy lääkehoitosuunnitelman ja siihen tehdyt päivitykset.

1. LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMINEN SIVISTYS- JA KULTTUURIPALVELUISSA

Lääkehoitoa toteutetaan sivistys- ja kulttuuripalveluissa tässä lääkehoitosuunnitelmassa kuvatun toimintamallin mukaisena kokonaisuutena. Lääkehoitosuunnitelma koskee varhaiskasvatusta, perus- ja lukiokoulutusta, nuorisopalveluiden alaista aamu- ja iltapäivätoimintaa ja leiri-, kurssi- ja retkitoimintaa sekä niiden henkilökuntaa siltä osin kuin se lääkehoitosuunnitelman turvallisen toteuttamisen osalta on tarpeellista.

Varhaiskasvatuksessa lääkehoitoa toteutetaan lääkehoitosuunnitelmassa kuvatun toimintamallin mukaisesti lapsen ja perheen tarvitsemassa laajuudessa: kokopäivä-, osapäivä-, perhepäivä- ja vuorohoitona sekä avoimessa varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Perusopetus- ja lukiokoulutus tarjoavat lääkehoitosuunnitelmassa kuvatun toimintamallin mukaista lääkehoitoa kaikissa yksiköissään. Lukiokoulutuksessa lääkehoidon toteuttaminen on paljolti nuorten itsensä toteuttamaa.

Nuorisopalvelut tarjoavat lapsille ja nuorille erilaisia palveluita, joista tämä ohjeistus koskee perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä leiri-, kurssi- ja retkitoimintaa. Ohjeistuksessa käytetään jatkossa näistä palveluista termiä ”nuorisopalveluiden toiminta”. Ohjeistus koskee ja sitoo toimijoita, jotka ovat tehneet Oulun kaupungin kanssa yhteistyösopimuksen perusopetuslain mukaisen iltapäivätoiminnan järjestämisestä.

2. LÄÄKEHOIDON VASTUUT, VELVOLLISUUDET JA TYÖNJAKO

Kunnan terveydenhuollon johto osallistuu sivistys- ja kulttuuripalveluiden lääkehoitosuunnitelman laadintaan ja liittää sen osaksi hyvinvointipalveluiden lääkehoitosuunnitelmaa (Terveydenhuoltolaki 1326/2010). Kunnan terveydenhuollon siirtyessä 1.1.2023 hyvinvointialueelle vastuu lääkehoitosuunnitelman laatimisesta, sen toteuttamisesta ja seurannan organisoinnista on hyvinvointialueen terveystalouden johdolla. Kunta vastaa siitä, että sen toimialueen vastuuyksiköt noudattavat hyväksyttyä lääkehoitosuunnitelmaa.

Lääkkeen antaminen lapselle tai nuorelle on terveydenhuollon ohjeistamaa ja aina huoltajien kanssa yhteistyössä sovittua toimintaa. Siihen liittyvä vastuu ja mahdolliset vahingonkorvauskysymykset ratkaistaan samoin periaattein kuin varhaiskasvatus- ja koulutyössä yleensäkin. Potilasvahinkovakuutus koskee vain terveydenhuollon ammattihenkilön toimintaa.

Seuraavassa on kuvattu eri toimihenkilöiden vastuut ja tehtävät sivistys- ja kulttuuripalveluiden lääkehoitosuunnitelman toteutuksen kokonaisuudessa:

Avoterveydenhuollon ylilääkäri

- vastaa kaupungin yksiköiden lääketieteellisestä toiminnasta
- hyväksyy sivistys- ja kulttuuripalveluiden lääkehoitosuunnitelman
- hyväksyy sivistys- ja kulttuuripalveluiden henkilöstön työntekijäkohtaiset lääkeluvat
- ottaa vuosittain vastaan koosteen henkilöstön lääkkeenantoluvista (määrä)

Suunnittelupäällikkö

- vastaa siitä, että varhaiskasvatuksella, perus- ja lukio-opetuksella ja nuorisopalveluilla on terveydenhuoltolain edellyttämä ja Pohteen terveystalouden hyväksymä lääkehoitosuunnitelma
- vastaanottaa näyttötöiläisyyksien toteuttajataholta avoterveydenhuollon viralliseen hyväksyntään toimitettavat lupa-asiakirjat. Toteuttajataho voi sovittaessa toimittaa lupa-asiakirjat suoraan avoterveydenhuollon ylilääkärille
- toimittaa vuosittain saamansa yhteenvedon henkilöstön lääkkeenantoluvista (määrä) ja lapsikohtaisesta lääkehoitosuunnitelmista (määrä) avoterveydenhuollon ylilääkärille

Aluepäällikkö ja lukiojohtaja

- vastaa siitä, että lasten lääkehoitoprosessi toteutuu turvallisesti kaikissa toimintayksiköissä
- vastaa siitä, että omalle vastuualueelle on nimetty tarvittava määrä lääkehoitosuunnitelmaopastajia huomioiden lasten ja yksiköiden lukumäärän, yksiköiden väliset välimatkat (nimikesuojattu terveydenhuollon ammattihenkilö) sekä sen, että tehtävä on mahdollista suorittaa työajan puitteissa
- ottaa vastaan ja käsittelee oman toimialueen yksiköiden esihenkilöiden ilmoittamat lääkehoidon virheilmoitukset
- ottaa vastaan lukuvuosikohtaisen yhteenvedon lääkehoitosuunnitelmaopastajilta oman alueen lääkkeenantoluvista (määrä) ja yksiköiden lapsikohtaisista lääkehoitosuunnitelmista (määrä) ja toimittaa ne suunnittelupäällikölle

Yksiköstä vastaava henkilö: päiväkodinjohtaja, rehtori, alueellisen nuorisotyön palveluvastaava

- vastaa yksikötasolla lääkehoidon turvallisesta toteuttamisesta hyväksytyyn lääkehoitosuunnitelman mukaisesti yhdessä kouluterveydenhoitajan kanssa
- vastaa työyksikkökohtaisen lääkehoitosuunnitelman laadinnasta ja ajantasaisesta päivittämisestä yhdessä kouluterveydenhoitajan kanssa
- nimeää lääkehoitosuunnitelmaopastajat oman yksikkönsä osalta
- huolehtii siitä, että koko henkilökunta saa tarpeenmukaisen lääkehoidon perehdytyksen sekä lääkehoitoa toteuttava henkilöstö lääkehoidon verkkokoulutuksen näyttötöiläisyyksineen
- huolehtii oman yksikkönsä lääkehoitoon osallistuvien työntekijöiden osaamisen varmistamisen viiden vuoden välein (lääkehoidon verkkokoulutukset, tentti sekä näyttöjen antaminen)
- huolehtii työvuorosuunnittelussa (ml. leiri- ja retkitoiminta) siitä, että yksikössä on riittävä määrä lääkehoidon toteuttamiseen oikeutettuja työntekijöitä lasten toimintaan osallistumisaikana sekä henkilökunnan sairaus- ja vuosilomien aikana
- huolehtii siitä, että lapsille, joiden huoltajat ovat ilmoittaneet lääkehoidon tarpeesta, tehdään yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma välittömästi toiminnan alettua
- myöntää ja allekirjoittaa huoltajien tai muiden asiantuntijoiden antaman perehdytyksen jälkeen työntekijälle luvan toteuttaa lääkehoitoa lapsen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti
- vastaa siitä, että omassa yksikössä olevien kroonisesti sairaiden, jatkuvaa lääkitystä vaativien, kohtausluonteisesti lääkkeitä tarvitsevien ja muiden erityistä hoitoa tarvitsevien lasten turvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot (ajantasainen yksikön lääkehoitosuunnitelma) on huomioitu yksikön omassa turvallisuussuunnitelmassa ja henkilöstö on tietoinen asiasta.
- vastaa omassa yksikössään salassa pidettävien tietojen säilyttämisestä tietosuojan mukaisesti huomioiden sen, että lääkehoitoa toteuttavilla työntekijöillä on sujuva pääsy tarvittaviin asiakirjoihin, esim. erillinen lukittava kaappi.

- käsittelee hyväksytyt lääkehoitosuunnitelman toteuttamisessa tapahtuneen poikkeaman (lääkevirheilmoitus) yhdessä henkilökuntansa kanssa ja toimittaa ilmoituksen aluepäällikölle tai lukiojohtajalle
- vastaa siitä, että yksikössä on lukittava kaappi lasten lääkkeiden ja lapsikohtaisten lääkehoitosuunnitelmien säilyttämiseksi
- huolehtii, että lääkkeet säilytetään lukittavassa kaapissa alkuperäispakkauksissa tai huoltajan muutoin todentamana.
- huolehtii tarvittaessa ns. riskijäteastian hankkimisesta lääkehoidossa käytettävien neulojen säilyttämiseksi sekä riskijätteen asianmukaisesta hävittämisestä.
 - Esim. Insuliinin pistämisessä käytetyt neulat saa kerätä esim. korkillisen pahvipurkkiin ja hävittää sekajätteen mukana.
- toimittaa vuosittain omaan yksikköön myönnettyjen lääkkeenantolupien määrän ja lapsikohtaisten lääkehoitosuunnitelmien määrän aluepäällikölle, joka toimittaa tiedon suunnittelupäällikölle

Lääkehoidon opastaja

- kartoittaa yksikköjen lääkehoitoon osallistuvan henkilöstön määrän ja koulutustarpeen
- perehdyttää yksikön henkilöstön sekä uudet työntekijät lääkehoitosuunnitelmaan ja lääkehoidon toteuttamisen käytänteisiin oman yksikkönsä osalta
- suorittaa myös itse lääkehoidon toteuttamiseen tarvittavan koulutuksen ja päivittää osaamisensa tarpeen mukaisesti
- koordinoi ja varmistaa, että lääkehoidon koulutuksiin osallistuvat ilmoittautuvat oikeanlaiseen koulutukseen
- huolehtii lasten lääkehoitosuunnitelmien ajantasaisuudesta
 - huolehtii, että koko yksikön henkilökunta on tietoinen, jos jollakin lapsella on lääkitys esim. akuuttiin sairauskohtaukseen
- osallistuu lasten lääkehoitosuunnitelmien toteuttamiseen niiden lasten osalta, jotka ovat opastajan vastuulla
- koostaa lukuvuosittaiset ja yksikkökohtaiset tilastot lääkkeenantolupien ja lapsikohtaisista lääkehoitosuunnitelmien määrästä yksikön johtajalle
- ilmoittaa havaitsemansa yksikön lääkehoidon virheilmoitukset esihenkilölle
- osallistuu yksiköiden lääkehoitosuunnitelmien laatimiseen ja päivittämiseen
- huolehtii yhdessä yksikön esihenkilön kanssa siitä, että yksikössä on lukittava kaappi lasten lääkkeiden säilyttämiseen.
- tarkistaa ja tarvittaessa päivittää yksikön esiapukaapin sisällön

Kouluterveydenhoitaja

- on tarvittaessa mukana laatimassa yksilöllistä lääkehoitosuunnitelmaa lapselle.
- konsultoi koulun henkilökuntaa lääkehoidossa.
- tukee lapsen lääkehoidollisissa asioissa lääkehoidon toteuttajia

Lapsen yksilöllisestä lääkehoitosuunnitelmasta annetaan kopio kouluterveydenhoitajalle.

Lääkehoidon toteuttajat ja varahenkilöt

Lapsen lääkehoitoa saa toteuttaa lääkehoitoluvan omaavat työntekijät.

Nimikesuojattu terveydenhuollon ammattihenkilö on koulutuksensa perusteella ensisijainen lääkehoidon toteuttaja

- vastaa lääkehoitoa toteuttaessaan omasta toiminnastaan lääkemääräykseen perustuen sekä ammatillisen koulutuksensa että vastuualueensa lääkehoitosuunnitelman mukaisesti.
- laatii yhdessä huoltajien ja tarvittaessa terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa lapsen lääkehoitosuunnitelman
- arvioi omalta osaltaan lapsen lääkehoidon vaikuttavuutta ja kertoo havainnoistaan huoltajille.
- vastaa lapsen lääkkeiden oikeasta ja turvallisesta säilyttämisestä
- huolehtii, että koko yksikön henkilökunta on tietoinen, jos jollakin lapsella on erityislääkitys.
- ilmoittaa huoltajalle, jos lapsen lääkkeenannossa on tapahtunut virhe ja tekee kirjallisen lääkevirheilmoituksen esihenkilölleen.
- ilmoittaa, mikäli arvioi, ettei hallitse hänelle annettua työtehtävää. Työnantaja on velvollinen järjestämään työntekijälle tarvittaessa lisäperehdytystä.

Työntekijä, joka ei ole terveydenhuollon nimikesuojattu ammattihenkilö ja jonka peruskoulutukseen ei ole sisällynyt lääkehoidon koulutusta

- suorittaa työnantajan osoittaman lääkehoitokoulutuksen
- toteuttaa lapsen lääkehoitoa lapsen yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti
- ilmoittaa huoltajalle, jos lapsen lääkkeenannossa on tapahtunut virhe ja tekee kirjallisen lääkevirheilmoituksen esihenkilölleen.
- ilmoittaa, mikäli arvioi, ettei hallitse hänelle annettua työtehtävää. Työnantaja on velvollinen järjestämään työntekijälle tarvittaessa lisäperehdytystä.

Lapsen huoltajat

- vastaavat siitä, että lapsen lääkehoidon tarve on tiedossa ja lääkehoidon kannalta kaikki tarvittava tieto on luotettavasti ilmoitettu lääkehoitoa toteuttaville henkilöille ja käytettävissä toimintayksikössä.
- laativat yhdessä lapsen yksikön henkilökunnan kanssa lapsen yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman.
- ovat tietoisia siitä, kuka/ketkä toteuttavat toiminnassa lapsen lääkehoitoa.
- vastaavat ryhmän henkilökunnan riittävästä perehdyttämisestä lapsen lääkkeenantoon.
- kutsuvat tarvittaessa alan asiantuntijan perehdyttämään henkilökuntaa
- huolehtivat henkilökunnan perehdyttämisestä lapsen siirtyessä toiseen päiväkotiin / kouluun / toimintaryhmään.
- ovat velvollisia ilmoittamaan kirjallisesti toimintayksikköön lapsen lääkitystä koskevat ohjeet ja muutokset. (esim. suojattu sähköposti)

Lapsen omahoidon tukeminen

Lapsen kykyä huolehtia itsenäisesti lääkehoitosuunnitelman edellyttämistä toimenpiteistä tulee tukea kasvatuksellisin ja yhteistyön keinoin. Tähän liittyvistä tavoitteista ja toimista voidaan sopia yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman laadinnan yhteydessä. Lääkehoidosta tulisi tehdä luonteva osa lapsen arkea. Lääkehoitosuunnitelman toteuttamisessa korostuu turvallisuuden ja koko yhteisön välittävän asenteen ohella itsenäisyyden kasvaminen ja itsestä huolehtiminen.

3. LÄÄKEHOIDON OSAAMINEN JA OSAAMISEN VARMISTAMINEN

Pääsääntö on, että lääkehoitoa ei saa toteuttaa, jos sen toteuttamiseen ei ole saanut asianmukaista lääkehoidon koulutusta eikä osaamista ole varmistettu. Lääkehoidon osaaminen koostuu opintojen sekä perehdytyksen avulla hankitusta osaamisesta. Vastuu työntekijöiden osaamisen varmistamisesta, ts. lääkehoitoa toteuttavalla henkilöstöllä on voimassa oleva lääkehoitolupa, kuuluu yksikön esihenkilölle.

3.1. Lääkehoidon perehdytys

Vastuu työntekijöiden lääkehoidon perehdytyksestä on yksikön esihenkilöllä. Käytännössä sivistys- ja kulttuuripalveluissa perehdyttäjänä toimii lääkehoidon opastaja. Yksittäisen työntekijän lääkehoitoon perehtyminen rakentuu lääkehoidon koulutuksesta, annettavista näytöistä ja yksittäisen lapsen lääkehoitosuunnitelman työstämisestä yhdessä lääkehoidon opastajan ja lapsen huoltajien kanssa.

3.2. Lääkehoidon osaamisen varmistaminen

Lääkehoitoa toteuttavien ammattihenkilöiden lääkehoidon osaamisen varmistamisen koostuu lääkehoidon teorian ja käytännön osaamisen varmistamisesta huomioiden työntekijöiden peruskoulutus. Työntekijän koulutus ja käytännön tarve määrittelevät sen, millaista lääkehoidon koulutusta, osaamisen varmistamista ja lääkehoitolupaa työntekijä tarvitsee.

Sivistys- ja kulttuuripalveluiden lääkehoitoon osallistuvien työntekijöiden osaamisen varmistaminen sekä lääkehoitoon oikeuttavat luvat

Lääkehoidon toteuttamiseen oikeuttava lupa on määräaikainen (5 vuotta). Lupakäytännöt ja yksikön lääkehoitoon osallistuvien luvat tulee olla kaikkien tiedossa. Taulukossa 1 on kuvattu nimikesuojattujen ammattihenkilöiden vastuut ja tehtävät, osaamisen varmistaminen sekä lääkelupaan edellytettävät suoritukset.

Taulukko 1. Nimikesuojattujen ammattihenkilöiden osaamisen varmistaminen ja lääkeluvat

	Vastuu ja tehtävät lääkehoidossa	Osaamisen varmistaminen ja luvat	Suorituksen osiot	Lääkeluvan suoritus
Lähihoitaja Sosionomi Lastenhoitaja Tutkintoon sisältyy	Lääkehoidon toteutus Lääkehoidon toteutumisen ja	Lääkehoidon teoriaperusteet ja lääkelaskenta	Lääkehoidon perusteet –kurssi sekä Lääkelaskennan itseopiskelupaketista alkutesti ja oppitunnit 1–4	Lääkelupaan tarvitaan hyväksytty lääkehoidon koulutus ja tarvittava näyttö, jonka vastaanottaa terveydenhuollon ammattihenkilö

lähihoitajan osaamisvaatimuksia vastaava lääkeshoidon koulutus	vaikutuksen seuranta	PKV-lääkehoidon toteuttaminen luonnollista tietä	Lääkehoidon perusteet –kurssi sisältää PKV-osion	
	Lääkehoidon kirjaaminen	Injektioiden antaminen ihon alle	Perehdytys Näyttö	
		Injektioiden antaminen lihakseen	Perehdytys Näyttö	
		Lääkkeiden antaminen nenämahaletkuun tai PEG-letkun kautta	Perehdytys Näyttö	

Taulukossa 2 on kuvattu henkilöstön, jonka perustutkintoon ei ole sisällynyt lääkeshoittoa, vastuut ja tehtävät, osaamisen varmistaminen sekä lääkelupaan edellytettävät suoritukset.

Taulukko 2. Lääkeshoittoon kouluttamattomat, tutkintoon ei ole sisällynyt vastaavaa lääkeshoidon koulutusta

	Vastuu ja tehtävät lääkehoidossa	Osaamisen varmistaminen ja luvat	Suorituksen osiot	Lääkeluvan suoritus
Sosionomi Lastenhoitaja Koulunkäynninohjaaja Varhaiserityisavustaja	Osallistuminen lääkeshoidon toteutukseen lääkeshoitokoulutuksen jälkeen.	Lääkehoidon perusteet ja lääkelaskenta	Lääkehoidon ABC -kurssi sekä Lääkelaskennan itseopiskelupaketista alkutesti ja oppitunnit 1–3	Lääkelupaan tarvitaan hyväksytty lääkeshoidon koulutus ja tarvittava näyttö, jonka vastaanottaa terveydenhuollon ammattihenkilö
		Valmiiksi jaetun lääkkeen antaminen luonnollista tietä	Perehdytys Näyttö	
		Injektioiden antaminen ihon alle	Perehdytys Näyttö	

3.3. Lääkeshoittoa toteuttavien ammattihenkilöiden osaamisen varmistamisen prosessi

Teoriaosaamisen varmistaminen

Lääkehoidon teoriaosaaminen varmistetaan työnantajan osoittaman verkkomuotoisen lääkeshoitokoulutuksen avulla, ks. yllä olevat taulukot 1 ja 2 *Lääkehoidon ABC-kurssi*. Oulun kaupunki noudattaa lisäksi Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin (1.1.2023 alkaen Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueen) linjausta, jonka mukaan työntekijän aiemmin LOVE-oppimisympäristössä suorittama lääkeshoidon teorialentti hyväksytään vastaavana kuin Mediecon tentti.

Lääkehoidon näytöt

Lääkehoidon osaaminen varmistetaan lääkehoitoon sisältyvän teoriakoulutuksen lisäksi osaamisen osoittavalla näytöllä. Lääkehoidon näyttötilaisuuteen osallistuva työntekijä on esittänyt omalta osaltaan näyttötilaisuuteen tarvittavan lupalomakkeen. Lupalomakkeeseen liitetään aina työntekijän toimittama todistus käydystä lääkehoidon teoriakoulutuksesta. Työntekijän esihenkilö varmistaa allekirjoituksellaan, että työntekijän lääkehoitoon kouluttautuminen on sovittua ja työntekijä on oikeutettu osallistumaan näyttötilaisuuteen.

Laillistettu terveydenhuollon ammattihenkilö vastaanottaa näytöt ja kirjaa annetut näyttösuoritukset lupalomakkeeseen. Näyttötilaisuuksien ajankohdat ja niihin liittyvät toimintaohjeet tiedotetaan sivistys- ja kulttuuripalveluiden lääkehoitoprosessia koordinoivan työryhmän toimesta.

Lääkehoidon luvat

Lääkehoidon luvan myöntämiseksi teoriakoulutuksesta saatu todistus sekä lääkelupalomake toimitetaan näyttötilaisuuksien vastaanottajan toimesta sivistys- ja kulttuuripalveluiden lääkehoitoa koordinoivalle työryhmälle. Työryhmä toimittaa lääkehoitolupalomakkeet avoterveydenhuollon toiminnasta vastaavalle yli-lääkärille lääkehoitoluvan virallista myöntämistä varten. Luvan myöntää avoterveydenhuollon toiminnasta vastaava ylilääkäri tai hänen määräämänsä lääkäri.

Alla on kuvattu lääkehoitoa toteuttavien tarvitsemat luvat työntekijän koulutuksen mukaisesti.

Lääkehoitoon koulutettu terveydenhuollon nimikesuojattu ammattihenkilö; lähihoitaja, lastenhoitaja

Suoritettujen tiedollisten ja taidollisten näyttöjen perusteella ko. työntekijälle myönnetään lupa lääkehoidon toteuttamiseen lääkärin määräyksen mukaan

- Lääkehoidon perusosaaminen
- Injektion antaminen ihon alle / lihakseen
- Lääkehoito syöttöletkun kautta
- PKV-lääkkeet (sisältyy teoriaan)

Lääkehoitoon kouluttamaton henkilöstö; - sosionomi, lastenhoitaja, koulunkäynninohjaaja, varhaiserityisavustaja

Suoritettujen tiedollisten ja taidollisten näyttöjen perusteella hakijalle myönnetään lupa lääkehoidon toteuttamiseen lääkärin määräyksen mukaan seuraavasti:

- Lääkehoidon perusosaaminen
- Valmiiksi jaettujen lääkkeiden antaminen luonnollista tietä
- Injektion antaminen ihon alle

4. LÄÄKEHOIDON TOTEUTTAMINEN

Vastuualueiden johto vastaa siitä, että lasten lääkehoito toteutuu turvallisesti kaikissa sivistys- ja kulttuuripalveluiden toimipaikoissa.

Lääkehoitoa toteuttavat vain työntekijät, joiden lääkehoito-osaaminen on varmistettu lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. Isompien koululaisten ja opiskelijoiden kohdalla lääkehoitoa toteuttavat myös lapset ja nuoret itse oman kehitystasonsa mukaisesti. Itsenäisestikin lääkehoitonsa toteuttavien alaikäisten lasten osalta yhteistyö ja tarvittava tiedonkulku huoltajien kanssa on olennaista.

Sivistys- ja kulttuuripalveluissa lääkehoitotoiminta koostuu akuutista lääkehoidosta sekä lapsikohtaisesti suunnitellun, pitkäaikaista lääkehoitoa saavan lapsen lääkehoidon toteutuksesta. Kun varhaiskasvatukseen tai kouluun on tulossa säännöllistä lääkehoitoa tarvitseva lapsi, lääkehoidon toteuttamisesta sovitaan lapsen huoltajien ja yksikön lääkehoitoon koulutetun henkilöstön kanssa. Sovittavia asioita ovat esimerkiksi lääkityksen toteuttajasta ja tämän varahenkilöstä sopiminen, heidän tarvitsemasta perehdytyksestä sopiminen, lääkityksen toteutus (kuten annosmäärät ja -ajat), erityistilanteisiin varautuminen, ensiapukäytännöt sekä työnjako ja vastuut yksikön eri toimijoiden, huoltajien ja lapsen kesken.

4.1. Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma

Lapsen lääkehoidosta tehdään yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma (liite 1). Lapsen lääkehoitosuunnitelma tehdään yhteistyössä lapsen huoltajien ja yksikön henkilökunnan kanssa heti kun huoltaja on ilmoittanut lääkehoidon tarpeen, mahdollisuuksien mukaan ennen varhaiskasvatuksen, koulun tai muun toiminnan aloittamista. Tarvittaessa huoltaja kutsuu terveydenhuollon asiantuntijan mukaan tapaamiseen.

Yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman laatimisesta ja päivittämisestä vastaa yksikön lääkehoidon toteuttaja ja – opastaja yhdessä huoltajan kanssa. Lapselle tehdään yksi yhteinen lääkehoitosuunnitelma kaikkien niiden toimijoiden kesken, joiden toimintojen piirissä lapsi on arkipäivisin, esim. koulu – iltapäivätoiminta. Suunnitelmaa laadittaessa pohditaan lapsen lääkehoidon ja terveydentilan seurannan tarpeet sekä millä laajuudella ja toimenpiteillä tarpeisiin pystytään vastaamaan. Suunnitelmasta otetaan kopio kaikille lääkehoitosuunnitelman laatimiseen osallistuneille. Tällä varmistetaan katkeamaton hoitoketju päivän aikana.

Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma pitää olla helposti kaikkien toimijoiden saatavilla. Suunnitelman laatimisen yhteydessä kerrotaan huoltajille, missä suunnitelmaa säilytetään. Lisäksi tieto lääkehoitosuunnitelman olemassaolosta tulee varmistaa sijaisille perehdytyksen yhteydessä. Varhaiskasvatuksessa olevan lapsen suunnitelma liitetään lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatus-/esiopetussuunnitelmaan.

Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma on lapsen tietosuojaan kuuluva, salassa pidettävä asiakirja. Yksikön esihenkilö vastaa siitä, että lapsen yksilölliset lääkehoitosuunnitelmat säilytetään asianmukaisesti tietosuoja huomioiden sovitun lääkehoitoprosessin ajan. Huoltaja vastaa tiedonsiirron toteutumisesta ja tarvittavan uuden lääkehoitosuunnitelman varhaiskasvatuksen ja opetuksen eri siirtymänivelvaiheissa. Lääkehoitosuunnitelmaa ei arkistoida. Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma hävitetään, kun lääkehoidon tarve lakkaa.

Lapsen lääkehoitosuunnitelma huomioidaan yksikön omissa turvallisuussuunnitelmissa.

Lääkehoitosuunnitelma laaditaan lapsen ikä ja kehitystaso huomioon ottaen. Lääkehoitoa suunnitellaan ja toteutetaan yksilöllisen suunnitelman mukaisesti myös toisen asteen oppilaitoksissa, vaikka opiskelijoista suurin osa kykenee jo itse huolehtimaan koulupäivän aikaisesta lääkityksestään.

4.2. Lääkehoidon käytännön toteutus

Lääkeluvan omaavien henkilöiden saatavilla olo varmistetaan yksikössä koko toiminta-ajaksi. Osaamisessa ja saatavilla olossa on huomioitava henkilökunnan työvuorojärjestelyt, ennakoimattomat poissaolot ja niihin liittyvät sijaisjärjestelyt. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että henkilöstössä täytyy olla useampia ammattihenkilöitä, jotka voivat toteuttaa lääkehoitoa.

Toimintayksiköissä sovitaan seuraavista lääkehoidon käytännöistä:

- lääkkeen antamiseen liittyvä perehdytys
- äkillisen hätätilanteen toimintamalli
- menettelytavat toimintaympäristön ulkopuolella tapahtuvassa toiminnassa esim. retket, leirikoulut, liikuntatunnit
- yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman laatiminen

Lääkehoitoa toteutetaan yksilöllisen lääkehoitosuunnitelman mukaisesti esimerkiksi

- ensiapulääkityksenä anafylaktisessa reaktiossa
- ensiapulääkityksenä epilepsiakohtauksessa ja kuumekouristuksessa
- kuumeen hoitona kuumekouristuksen ennaltaehkäisyinä
- astmalapsen avaavana lääkkeenä astmakohtauksessa tai ennakoivasti esim. ennen liikuntatuntia
- diabeetikkolapsen insuliinipistoksena ja ensiapulääkityksenä insuliinishokissa
- muuna pitkäaikaissairauden vaatimana jatkuvana lääkityksenä
- kuuriluonteisena lääkityksenä
- atooppisen ihon rasvauksena

4.3 Lääkkeen antaminen

Lapselle voidaan antaa lääkärin määräämät lääkkeet, jotka on määrätty jatkuvaan käyttöön ja joiden annostelu-aika ajoittuu lapsen päiväkotij- ja koulupäivään. Aamu- ja iltapäiväkerhotoiminta, koulun kerhotoiminta ja koulun ulkopuolinen toiminta, kuten leiritoiminta ovat osa päiväkotij- ja koulupäivää. Lääkkeet tulee toimittaa annosteluohjeineen alkuperäispakkauksessa tai huoltajan muutoin todentama lääke, jolloin henkilökunta annostelee lääkkeen.

Huoltajat tuovat lääkkeet lapsen toimintayksikköön annostusohjeineen alkuperäispakkauksessa sekä toimittavat selkeät, yksinkertaiset ohjeet lääkannoksista ja muista tarvittavista toimenpiteistä (esim. ravitsemusohjeet) sekä niiden mahdollisista vaikutuksista hoitoon. Lääkettä voidaan antaa lääkkeen määrääjän (reseptilääke) tai terveydenhuollon ammattilaisen (itsehoitolääke) ohjeen mukaisesti.

Yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma koskee myös ilta-, viikonloppu- ja vuoroa hoitoa sekä koulun ulkopuolista opetusta, kuten leirikoulua. Jos yksilöllistä lääkehoitosuunnitelmaa ei ole ja lapselle tulee esim. kipu- tai kuumelääkkeen tarve, ollaan yhteydessä huoltajaan. Lääkkeenannon seuraamiseksi lääkehoidon toteuttajat dokumentoivat suorittamansa lääkehoidon liitteessä olevaan lääkehoidon seurantakorttiin (liite 2).

5. LÄÄKKEIDEN SÄILYTYS

Lääkkeitä säilytetään toimintayksiköissä lukittavassa kaapissa lääkkeen säilytysohjeen mukaisesti, alkuperäispakkauksessa. Lasten tarvitsemat lääkkeet suositellaan säilytettäväksi erillään henkilökunnan käyttöön tarkoitettusta ensiapukaapista.

Jääkaapissa säilytettävät lääkkeet säilytetään alkuperäisessä ja suljetussa rasiassa. Jokaisessa lääkepakkauksessa tulee olla lapsen nimi.

Riskijäteasiat

Lääkehoidossa syntyvät jätteet säilytetään lukitussa säilytystilassa siten, että ne on selkeästi merkitty eikä ole vaaraa niiden joutumisesta ulkopuolisten käsiin.

6. LÄÄKEHOIDON VIRHETILANTEIDEN KIRJAAMINEN JA ARVIOINTI

Jos lapsen lääkkeen annossa on tapahtunut virhe, esim. lapsi on saanut lääkettä liian vähän tai liian paljon tai lääkkeen antaminen on unohtunut, työntekijä ottaa yhteyttä lapsen huoltajiin ja kirjaa tapahtuman lääkevirhe-lomakkeelle (liite 3) ja toimittaa sen esihenkilölleen. Jokainen lääkehoidon virhetilanne käydään läpi esihenkilön johdolla. Lisäksi lääkehoidon virhetilanteista annetaan aina tieto myös aluepäällikölle / luki-ohjantajalle mahdollista jatkoselvitystä varten.

7. MUITA OHJEITA JA SUOSITUKSIA

Joditablettien varaaminen säteilytilanteen varalle (STM Dnro 8/02/2001)

Oulun kaupungin turvallisuustyöryhmä arvioi massiivisten jodimäärien hankinnan ja vanhenevien pakkausten uusinnan tarpeen alueellisesti. Tilanteen edellyttäessä turvallisuustyöryhmä ohjeistaa kaupungin toimintayksiköt.

Toimintayksikön ensiapukaappi – esimerkkisisältö

- Opastekilpi
- Häätöilmoitusohje
- Ensiapuside pieni 4 kpl
- Ensiapuside iso 4 kpl
- Putkiverkkoside (pää/raajakoot) 1 kpl
- Taitos 20x20 cm 2 kpl
- Joustoside 8–10 cm
- Kiinnelaastari
- Kolmioliina 2 kpl
- Sakset
- Haavapyyhkeet
- Laastarit, eri koot
- Kertakäyttöinen kylmäpussi

Lasten ja nuorten yksilöllistä lääkehoitoa koskevat lääkkeet säilytetään omassa, niille erikseen varatussa lukitussa tilassa. Yksilöllistä lääkehoitoa koskevat lääkkeet eivät kuulu toimintayksikön yhteiseen ensiapukaappiin.

Erillinen toimintaohje lapsen lääkehoitoon

Lapsen lääkehoito toteutetaan ensisijaisesti lapsen kotona. Varhaiskasvatuksessa, koulussa ja nuorisopalveluiden järjestämässä toiminnassa voidaan tarvittaessa annostella ja antaa lapselle kroonisten sairauksien hoitoon tarkoitettuja lääkkeitä sekä ns. kohtausluontoisia lääkkeitä, esim. astmaan, diabetekseen ja epilepsiaan liittyen.

Toiminnassa voidaan annostella myös tilapäiseen käyttöön määrättyjä lääkkeitä, joiden annosteluajaksi on määrätty lapsen toimintaan osallistumisaika.

Mikäli toiminta-aikana joudutaan antamaan lapselle lääkkeitä, huoltaja toimittaa lääkkeen toimintayksiköön lapsen nimellä varustettuna, annosteluohjeineen alkuperäispakkauksessa. Henkilökunta annostelee lääkkeen.

- Allergia-silmätipat ovat suositeltavaa tuoda kerta-annos pipetteinä.

Kuuriluontoinen lääkehoito toteutuu pääsääntöisesti kotona, mm.

- Antibiootit; annostelu yleensä 2x/pv
- Allergialääkkeet (tabletti, mikstuura, silmätipat); annostelu 1-2x/pv valmisteesta riippuen
- Yskänlääkkeet. Mikäli lapsi ei pysty olemaan ilman päivällä annettavaa yskänlääkettä, hänet tulisi hoitaa kotona.
- Silmätipat tulehdukseen; markkinoilla 2x/pv annosteltavia valmisteita
- Korvatipat; joskus päivälläkin, mutta hoitojaksot lyhyitä

Huoltajien on keskusteltava henkilökunnan kanssa lapsen lääkityksestä.

- Lapsen aloittaessa toiminnassa (kuuriluonteiset lääkkeet)
- Aamulla toimintaan tullessa (jatkuva- sekä kohtausluontoinen lääkitys)

Toimintayksiköissä lääkkeet säilytetään lukitussa kaapissa.

LIITTEET

Liite 1 Lapsen yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma	 PK_580_Lapsen yksilöllinen lääkehoito
Liite 2 Lääkehoidon seurantakortti	 lääkehoidon seurantakortti.pdf
Liite 3 Lääkevirheen lääkevirheen-/ poikkeaman ilmoitus	 Lääkevirheen%20lää kepoikkeaman%20ilm

LÄHTEET

Inkinen, Ritva; Volmanen, P. & Hakoinen, S. 2021. Turvallinen lääkehoito - Opas lääkehoitosuunnitelman laatimiseen <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162847>.

Lääkitys koulupäivän aikana. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022. Lapset, nuoret ja perheet. <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/sote-palvelut/opiskeluhoolto/kouluterveydenhuolto/sairau-den-hoitoon-tarvittava-tuki-koulussa/laakitys-koulupaivan-aikana>

Pitkäaikaissairaiden lasten lääkehoidon turvallinen toteuttaminen lasten päivähoitossa. Sosiaali- ja terveysministeriön tiedote 3.10.2012. <https://stm.fi/-/trygg-lakemedelsbehandling-av-langtidssjuka-barn-inom-barndagvarden>

Toimintamalli diabetesta sairastavan lapsen koulupäivän aikaisesta hoidosta. 2010. Sosiaali- ja terveysministeriö, Opetusministeriö, Suomen Kuntaliitto. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:9. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/72726>.